

Il-grottesk fil-Qarċilla

Żwieġ la Maltija

Bernard Micallef

Il-reċtata f'kantuniera ta' triq waqt il-karnival, il-Qarċilla ma setgħetx ħlief tikkumplimenta l-ħallata ballata, il-briju, u ż-żuffjett tal-okkażjoni bil-mekkaniżmi letterarji tagħha. Din l-ghamla ta' divertiment burlesk kienet, qabelxejn, estensjoni verbali tal-ispettaklu grottesk li jippredomina fid-dinja karnivaleska. Il-karikatura, ix-xbieha ridikola, l-impersonazzjoni esaġerata – dawn huma x-xejriet żuffjettużi li jseħħu letterarjament fil-Qarċilla u vižibilment fil-maskarun għaddej mit-triq brijuża. Iż-żuffjett satiriku bis-saffi kollha tas-soċjetà hu, fil-fatt, xejra prevalenti tal-Qarċilla, li tagħmel għors bil-formalità legalistika tal-manifk bħala rappreżentant tal-klassi l-gholja, kif ukoll bid-dehra taparsi safja uatraenti tal-ġharusa, xejn inqas bix-xejriet deplorabbi tal-popolin stess – primarjament il-faqar, l-ingann, u l-piki tiegħu.

Il-Qarċilla hija kuntratt burlesk taż-żwieġ li, madanakollu, jikxef taħt il-qoxra ċajtiera u kollha żuffjett tiegħu l-ħajja iebsa u l-vizzji soċjali tal-kotra. It-tlaqqiġi grottesk bejn il-kultura uffiċċiali (id-diskors tal-manifk) u l-kultura popolari (il-vizzji tal-popolin) li jiispikka f'dan il-kuntratt insinwattiv jissaħħaħ bit-tlaqqiġi daqstant bizzarej bejn l-estremitajiet tal-ħajja: is-sbuħija u l-kruha, il-ġid u l-faqar, il-ġdid u l-qadim, il-ġenerożitā u l-ingann, il-prokreazzjoni u d-diġenerazzjoni, il-puritā u l-ħmieg. Kemm fil-Qarċilla kif ukoll fiċ-ċelebrazzjonijiet karnivaleski, id-dehra grotteska mhijiex sempliċiment gostbir rappreżentazzjoni distorta, sproporzjonata, u goffa tal-ordni naturali; hija wkoll medjazzjoni bejn l-aspetti inkongruwenti tal-ħajja, strategija rappreżentattiva li tippermetti lill-ispettatur jara biswit xulxin dawk l-aspetti tal-eżistenza umana

li normalment iħallihom imbegħdin sew wieħed mill-ieħor. Id-daħka li jeliċita l-grottesk hija tolleranza (mhux spjega loġika) tal-kuntrasti tan-natura umana mlaqqgħin flimkien fi xbieha waħda li taħħad.

Bħala med-jazzjonji bejn il-pretensjonijiet u-d-digenerazzjoni tan-natura umana, il-grottesk jinvolvi wkoll element patetiku. Dan il-komponent kommoventi fiż-żu ffjet hu karatteristika persistenti tal-ġeneri umoristiċi, kif fl-era moderna tixxh id-komiċità ambigwa ta' Charles Chaplin, il-ġenju tal-umoriżmu ċinematiku li jifqa' lill-udjenza tiegħu bid-daħk sakemm l-ispettaturi jibdew jagħrfu li d-divertiment tagħhom jakkomoda fih tipi umani verament traġići: il-vagabond, is-sakranazz, il-ħabsi maħruba, il-bniedma għamja, id-dittatur, u l-imġewwaħ. Dan il-karatru tal-ahħar, nħidu aħna, ġie immortalizzat fil-film *The Gold Rush*, bis-sekwenza li fiha Chaplin jgħalli żarbuna b'attenzjoni ta' kok prim, jimsaħ il-platt li se jaqleb iż-żarbuna fih, jitfa' mgħaref sħaħ ta' meraq fuq iż-żarbuna fil-platt, jimxi b'żarbuna waħda f'siequ u bl-oħra fil-platt lejn il-mejda fejn hemm sieħbu mgħewwaħ daqsu jistenna, jaqsamha bejniethom u jibdew jikluha. Waqt l-ikla, Chaplin saħansitra jdawwar il-lazzijiet taż-żarbuna mal-furketta fi platt iż-ġħarr fil-ġenb, qabel jikolhom ukoll bħallkieku kienu spaghetti.

F'din is-sekwenza ridikola, il-komiċità mhix għajnej is-sinteżi bejn l-etikett ta' pranzu komplut u ż-żarbuna mikula waqt ġuħ estrem, bejn il-bniedem edukat li jpoġġi mal-mejda tal-abundance b'manjieri metikoluži u l-bniedem imġewwaħ li lest jiekol imqar dak li bih jirfes it-trab tal-art. Id-dehra tal-imġewwaħ jimxi b'żarbuna waħda biex eventwalment jiekol l-oħra tgħaqqad il-ħmieg tal-art mal-manjieri puliti li jibqgħu jippersistu fi spettaklu patetiku daqskekk divertenti. Il-pretensjonijiet u-d-digenerazzjoni umani jsibu, f'din il-komiċità, interazzjoni bejn is-suġġerimenti inkompatibbli tagħhom, u b'dan il-mod jaffermaw l-ideoloġija magħrufa ta' Chaplin dwar kif it-traġiku qatt mhu mbieghed wisq mir-ridikolu. Il-grottesk hu artikulazzjoni simili, deliberatament inkongruwenti fil-mod kif tpoġġi flimkien attegġġjament pretensjuż u stat umiljanti, bl-iskop li l-elementi inkompatibbli tal-ħajja jsibu forma ta' rikonc il-jazzjoni fid-dahk.

Żwieġ la Maltija – ir-registrū kolt u vulgari mseħbin

Il-manuskritt ta' Dun Feliċ Demarco, *Żwieġ la Maltija*, jibda bi preambolu twil li mill-ewwel jipparodizza l-lingwaġġ pretensjuż u bombastiku tal-professjoni tal-Manifiku Nutar. Dan ir-registrū hu makkaroniku: iħallat il-Latin u t-Taljan mal-Malti vulgari bil-ġhan li d-diskors kolt u dak provinċjali

jissieħbu f'leħen wieħed satiriku. Parti mill-familja tal-għarusa, ngħidu aħna, ġejja minn “Casal Bubaqra, / habet naturam bħal tal-Baqra [għandu/ha natura bħal tal-baqra, appuntu: Bu+baqra]”.¹ U meta l-manifk jitlob l-attenzjoni tal-ġemgħa għat-tagħrif dettaljat dwar in-nisel rispettiv tal-għarajjes, l-inħawwi fejn tnisslu l-antenati tagħhom jiġu pprezentati bħala estensjoni grotteska tal-partijiet libidinu żi jew sesswali tal-ġisem uman. Ngħidu aħna, il-familja ta’ missier l-għarusa ma tagħml ix-xbiex għajnejha ta’ ommha, għax “imnissla minn Hal Dejdu, razzitha ta’ dar Žbejbu”.² Dejdu, skont Aquilina, hu isem ta’ post fil-limiti taż-Żebbug, Għawdex. Madanakollu, it-terminu jirreferi wkoll għall-ħaruf, u fil-femminil (“Dejda”) ifisser ukoll is-sider jew il-ħalib tal-omm. L-assocjazzjonijiet sesswali ta’ Žbejbu qajla jeħtieġu spjega.

Dan il-gost bit-taħlit grottesk bejn reġistri jew xbihat li normalment jitqiesu inkompatibbli, iżda li fis-sew juru relazzjoni reali bejn elementi bħall-art (ir-raħal), il-ġisem, l-ikel, u s-sess, ġie ttrattat fit-tul minn Mikhail Bakhtin, speċjalment fl-analiżi tiegħu tal-inkongruwenzi tipiči tal-karnival li jsieħbu l-paradossi tal-ħajja fi spettaklu wieħed. Bakhtin jeżemplifika din it-teknika grotteska bit-taħlit tal-ikel mal-ħmieg, tal-prokreazzjoni mad-digenerazzjoni, tat-tweliż max-xjuħija – inkongruwenzi li jingħaqdu flimkien fl-istess rappreżentazzjoni grotteska biex jaġħtu stampa aktar komprensiva taċ-ċikli tal-ħajja.³ Wieħed mill-aqwa eżempji ta’ Bakhtin hu figurin grottesk ta’ mara xiħa li hija tqila u qiegħda tidħak: xbieha paradossal li tirrelata l-estremi eżistenzjali tax-xjuħija u tat-tweliż, biex b’hekk tartikula l-paradoss ta’ riġenerazzjoni mnissla mid-digenerazzjoni. Fid-dehra bizzarra ta’ bniedma xiħa u tqila hemm il-kontinwitā bejn il-mewt u t-tiġid tal-umanità, hemm stqarrija dwar il-ħajja li titnissel mid-dikompożizzjoni. Id-dahka bizzarra tal-figurin mhix għajr atteggħjament medjanti bejn dawn l-aspetti kuntrastanti ta’ natura ibrida li tipproċedi bl-opposti. Fit-temperament tolleranti tagħha, l-attitudni umoristika tirrikoncilia dawn l-inkongruwenzi tal-ħajja. Bakhtin jargumenta li b’dan il-mod il-grottesk dejjem jibqa’ ambivalenti, jiġifieri teknika li toħloq relattività bejn il-funzjonijiet kumplimentari tad-digenerazzjoni u r-riġenerazzjoni tan-natura, li jiġu inkorporati f’dehra waħda.⁴ Fi kliem iqsar, il-bizzarr hu aktar komprensiv u awtentiku minn kull rappreżentazzjoni koerenti u razzjonali, iżda inkompleta, tan-natura.

F”“Casal Bubaqra, / habet naturam bħal tal-baqra” jispikka t-tlaqqiġi għrottesk bejn l-elitizmu evokat bil-Latin u d-dinja animaleska, specifikament in-natura tal-baqra li qiegħda tiġi attribwita kemm lir-raħal kif ukoll lill-familja tal-għarusa. Fir-radika tal-għarusa, “imnissla minn Hal Dejdu, razzitha ta’ dar

Žbejbu,” hemm konnessjoni daqstant grotteska bejn ir-raħal, ir-razza, l-ikel, u l-organi prokreativi, jiġifieri l-aspetti kollha li jgħeddu l-ħajja tal-ġenerazzjonijiet raħlin. Id-daħka burleska b'dawn il-konnessjonijiet mhix ghajr medjazzjoni bejn ir-raħal (bħala art li fiha l-ġisem jitnissel u jerġa' jiddiżintegra) u l-organi umani tat-tiġidid tal-ħajja, relazzjoni li Bakhtin sikkwit jirreferi għaliha bħala aspett fundamentali tal-grottesk.

X’hemm bejn għalqa u mara?

Il-botti dwar il-partijiet anatomiċi tal-bniedem mhumiex evokati biss permezz tar-referenzi għall-post u għall-familja li minnhom ħarġu l-għarusa u l-ġharusa, iżda wkoll permezz tal-għalqa li l-ġharus se jakkwista bħala parti mid-dota. F’livell insinwattiv, din l-għalqa mhix għajr l-anatomija ġenitali u eskrementali tal-mara li se jikseb bħallikieku propretà. L-ugwaljanza bejn is-sessi la kienet valur stabbiliti fiziż-żmien meta l-Qarċilla kienet tiġi rreċtata u lanqas ma seta’ kellha wisq xorċi f’generu burlesk li jiżvela l-impulsi rozzi jew primittivi (bħall-istint possessiv tal-ġharus lejn l-art u l-mara) taħt ix-xeħta apparentament dekoruża ta’ kuntratt taż-żwieġ. Għall-ewwel, id-deskrizzjoni tal-għalqa tingħata daqslikieku l-manifk qiegħed jiddeskrivi post fertili bl-ilma dejjem ġej:

Tagħtih l-ewwel nett għalqa ta’ żewġ ħjut
u sieqja bla għanqbut,
muswafa mell-banda ta’ fuq fil-kontrada tar-rdum fost il-widien
u hija l-aħjar fost il-ġirien
appellatar tal-Lembuba
banda sigrieta minsuba
tgħidulha d-Dellijs
tiswa inqas minn mijja.
Imdawra bis-sisien
ġewwa fiha hemm l-arqien
u fiha l-ilma minn kullimkien,
biex isaqqu u jagħmlu l-ġħalla
li biha għaxu s’issa niżżu ħajr ’i Alla.⁵

F'din is-silta, madanakollu, l-udjenza digà qiegħda tisma' termini u frażijiet li jeliċitaw konnotazzjonijiet ġenitali u sesswali: "muswafa mell-bandu ta' fuq fil-kontrada tar-rdum fost il-widien"; "banda sigrieta minsuba / tgħidulha d-Dellijs"; "appellatar tal-Lembuba" (bl-isem tagħha ssejjaħ lil tal-Lembuba); "biex isaqqu u jagħħmlu l-ghalla." Il-kelma "għall-a" tista' tirreferi kemm għall-prodotti tar-raba' kif ukoll għall-wild tal-annimali u tal-bniedem. Aquolina jagħti eżempji bħal "żiemel tal-ghalla; għall-a qżieqeq; għall-a ta' ħamsa min-nies." Dan is-sens doppju, moħbi taħt id-dettalji nutarili tal-lokalità, joħrog aktar fil-beraħ fid-deskrizzjoni li ssegwi, fejn il-manifk isemmi l-irrieħ tal-ghalqa kemm biex hu nnifsu ma jiżbaljax fl-inħawi mogħtija tal-proprietà ("U hekk biex jiena ma niżgarra"), kif ukoll għax Alla ma jridx li l-gharūs innifsu jkun digà ra l-partijiet tal-ghalqa-mara ("inti għarūs 'k Alla jamar ma tarax"):

Mil-Lvant tmiss ma' ta' Majru Piżella minn dar Majjali
li missieru fiż-żmien kien jiġma' l-ħnejnej għas-servizzjali [suppożitorji].
Min-naħha tal-Punent tmiss ma' ta' Valenzju Pesejsa
li ma hux ibleħ ta' flejsa.
Mit-Tramontana tmiss maž-Żokra,
u flok il-ġebja għandha bħal toqba.
Min-naħha tan-Nofsinhar għandha t-triq publīka
Quddiem Namrič is-sellieħi, li dejjem jissupplīka.⁶

Namrič (in-namričes hu l-bniedem li jħobb jinnamra) hu sellieħi f'kull sens: bid-dħul u l-ħruġ mit-triq publīka jisloħ mnejn jgħaddi; jisloħ ukoll bil-ħmieg likwidu li jħalli; u jisloħ lil dik li tkun billi dejjem irid (jissupplika). Din l-ambivalenza, jiġifieri r-rikkezza fl-*innuendo* b'Namrič is-sellieħi, thalli ftit dubju x'tista' tkun it-triq pubblika (jew użata minn kulħadd) li tagħti għall-ġħall-ġħalqa b'anatomija femminili. Din l-ġħalqa tmiss maž-żokra minn fuq, ma' Valenzju Pesejsa u ma' għalqa ta' familja tas-suppożitorji mill-ġnub, u ma' Namrič li kemm jaqsam it-triq pubblika għal-ġo fisha minn isfel. L-istess l-anatomija tal-mara, li minn banda tirċievi l-organu sesswali maskili u mill-oħra s-suppożitorji, u li għandha ż-żokra fuq u t-toqba tas-selħ isfel. Dan hu l-aspett sesswali u skatologiku li l-Qarċilla kienet tnibbet fl-istħajjal tal-udjenza tagħha, mhux bl-istqarrirja vulgari diretta daqskemm bil-mekkaniżmu tal-analogiġa grottessa bejn l-ġħalqa fertili li tagħti l-ġħall-a vegetali u l-bniedma fertili li tagħti l-ġħall-a jew il-wild uman. F'din ix-xbieha grottessa, titneħħha wkoll id-distanza bejn l-organi tal-ġisem li jipprokreaw

(it-toqba u l-Pesejsa) u l-organi tal-ġisem li jarmu l-ħmieg (in-naħha li tmiss ma' tas-servizzjali). L-istess isehħi fil-kelma “sellieħi,” li tgħaqqaqad l-att prokreattiv mal-ħmieg.

Id-doppju sens, fil-fatt, mhuwiex semplicejment il-ħila li tagħti żewġ sensi simultanji, iżda li tiġġenera għadd ta' konnessjonijiet grotteski li jixhudu l-paradossi ta' ħajja li trid titħammeġ biex tipprokrea (tirriġenera lilha nnifisha), kif jimplika bosta drabi Bakhtin. Id-dahka bil-grottesk hija din il-ħila tal-ispettatur li jara l-aspetti inkompatibbli ta' ħajtu jseħħu flimkien, f'għamlu ta' kontinwità jew ta' superimpożizzjoni bejn dak li hu ripulsiv u dak li hu mixtieq. Il-mara u l-ġħalqa mwaħħidin f'dehra waħda jsiru xbieha bizzarra, iżda f'din id-dehra ibrida hemm ukoll il-verità paradossal li ta' natura umana li tipprokrea billi tiddiġenera xi fit, kemm moralment kif ukoll fiżikament. Bħalma ż-żarbuna tal-imġewwaħ ta' Chaplin tartikula kontinwità bejn l-art li jirfes fuqha, l-ikel li jikkonsma, u l-etikett li jitlob il-pranzu, hekk ukoll l-ġħalqa-mara tartikula kontinwità bejn l-ġħalqa fertili li se tingħata lill-ġħarbus, il-prokreazzjoni (maħmuġa) umana, u l-manerizmi tad-diskors nutarili li jippreċiża liema art se tingħata.

Id-dotarju li ma jwiegħed xejn

Fid-dotarju tal-Qarċilla, inventarju satiriku tal-ġid li l-ġħarusa se tagħti lill-ġħarbus maż-żwieġ, jiġu elenkti ħafna ogħġetti li minnhom, madanakollu, jitneħħew il-kwalitajiet essenzjali, imqar jekk jibqa' jingħad li kull ogħġett imniżżejjel fid-dotarju se jingħata bhala biċċa ta' valur. Mill-ġdid, l-estremitajiet tal-ħajja jispikkaw fil-kuntrast bejn l-ogħġett mogħti b'wirja ta' abbundanza u l-partijiet nieqsa tiegħu msemmi jin bħala xhieda ta' faqar. F'dan il-kaž, l-inkongruwenza burleska bejn l-abbundanza u l-miżerja tinsinwa wkoll l-attitudnijiet umani opposti li jikkorrispondu magħħom: il-ġenerożitā ta' min jifla li jagħti l-ġid u l-ingann neċċessarju ta' min ma għandux x'joffri, jew ta' min irid jeħles minn ogħġett bla siwi. Din l-irrazzjonalitā aperta tad-dotarju – il-fatt ironiku li jikkontradixxi jew jiċħad kull għotja mwiegħda fi – teliċiċta d-daħk, bħalma l-figurin grottesk tax-xiħa tqila li osserva Bakhtin jinkorpora wkoll id-daħk. Iżda fiż-żewġ każi d-daħk hija kompromess emottiv bejn l-opposti inevitabbi tal-ħajja umana (il-faqar u l-ġid, il-mewt u l-ħajja, id-digenerazzjoni u r-rigenerazzjoni) li ma jitpoġġewx kif ġieb u laħaq f'artikulazzjoni razzjonali, għad li jistgħu jiġi amalgamat fix-xbieha burleska.

Fis-silta li ġejja, il-ħmar miżerabbli, li se jingħata nofsu jew sieq waħda minnu lill-ġħarus, jezemplifika s-sinteżi grotteska bejn il-ġenerožitā u l-miżerja, jew il-mod karnivalesk u assurd kif il-popolin jartikula l-paradossi tal-eżistenza miskina tiegħu:

Itim ukill tagħtih nofs il-ħmar
u għad li kien artab kien il-ħajja tad-dar.
U għandu siequ l-quddemija
fiha n-nemmelija,
u tan-nofs bewwelija,
u l-ġħarus Lejpu tibqagħlu l-warranija.⁷

L-ġħotja inkonċepibbli ta' nofs ħmar, kif ukoll il-kuntrast punġenti bejn id-debbulizza tiegħu (“artab”) u l-fatt li fuqu tiddependi l-ħajja sħiħa tad-dar, jirreċtaw il-qaqħda ekonomikament hażina tal-popolin permezz tal-assurditajiet insinwattivi tal-oġgett mogħti fid-dotarju raħli. Meta l-ħmar jinqasam fis-sieq ta’ quddiem (maħsusu bin-nemmelija jew imtarra), f’sieq oħra bewwelija (b’allużjoni skatologika ghall-membru tal-bhima), u f’oħra warranija li hija l-parti mogħtija lill-ġħarus, id-dehra tal-ħmar tkompli l-iskema ripetuta matul il-kuntratt tal-Qarċilla: l-ġħotja ta’ oġgett li jiżżarma f’biċċiet sakemm jitneħha minnu kull sens ta’ entità waħda funzjonabbi. Apparti dawn l-inverżjonijiet ironiċi, madanakollu, l-ispettaklu assurd tal-ħmar debboli, skatologiku (bis-sieq bewwelija), u fframmentat jippreżenta wkoll il-limiti tanġibbli u patetiċi li fihom biss jista’ jitkejjel il-ġid sħiħ tad-dar. Anki hawn, ir-ridikolaġni tal-ħmar mhix imbiegħda mill-ġħarfien ta’ għajxien patetiku li jkollu jivvaluta l-ġid kollu tiegħu skont il-possessjonijiet skarsi u mhassra li għandu.

Fejn tingħata ġustifikazzjoni falza jew distorta għall-istat imkagħbar jew povru tal-oġgett li se jingħata fid-dotarju, il-kuntratt tal-Qarċilla jsaħħha l-element satiriku tiegħu bl-ingann. Dan il-qrer neċċessarju f’miżerja estrema hu eżempifikat, fis-silta li ġejja, bix-xorok li bħallikieku tnejħhew mis-sodda mogħtija fid-dota minħabba l-biża’ skadut mit-Torok:

Item ukill gorboġ u gallinar
biex jistrieħu f’nofsinhar.
U sodda ta’ żewġ xorok
biex ma jsibux x’jieħdu xħin jiġu t-Torok.
U tagħtih żewġ imtieraħ
il-wieħed bla suf u l-ieħur fieragħ.⁸

Bħall-pleonażmu “bla suf” u “fieragħ” li jiddeskrivi l-istess stat vojt ta’ żewġ imtieraħ, is-sodda mnaqqsas għal żewġ xorok bl-iskuża anakronistika tal-għadu Tork essenzjalment ma teżistix, għax il-parti essenzjali tagħha hija nieqsa. Forsi l-aktar xbihat kommoventi f’dan ir-rigward huma tas-senduq u tan-newl: wieħed gradwalment jonqsu l-iġnien kollha tiegħu bl-ispjega li minn żmien in-nannu tal-għarusa digħi kien beda jiżżarma biex mill-injam tiegħu jissawru ħwejjeg aktar bažiċi tad-dar; l-ieħor jingħaraf bil-mod il-mod bħala qadim, imkisser, nieqes, u mċekken minn żmien in-nanna, għad li fl-istess waqt jissejjaħ “ġdid”:

Itim ukill tagħtiħ senduq
 la fih qiegħi isfel u lanqas għata fuq
 u bit-tavli tal-iġnien
 nannuha għamel l-ibwieb.
 [...]
 Item ukill tagħtiħ newl ġidid
 li nannitha nisġet fih fit.
 Biċċa nieqes, u biċċa mkisser
 kif inhu hawna mnijżżeq.
 Jonqsu l-ewwel nett il-waqqafiet
 li kien missierha għamilhom koxtbeniet.
 U la fih l-ebda asta u lanqas, u la moxt,⁹ u lanqas mekkuk
 u la msierek,¹⁰ u lanqas lembub,¹¹
 la mitwa¹² isfel u lanqas fuq.
 U l-felqa¹³ u ż-żerquna
 saru koll biċċa daqs kemmuna.
 U d-deff¹⁴ u n-nir¹⁵
 kollha miksurin.¹⁶

Is-senduq, il-kontenit tradizzjonali tal-għana tad-dar (kif tixhed l-idjoma, “ta’ fuqu senduqu,” b’referenza għal bniedem fqrir li ħwejġu jgħoddu l-ġid kollu li fadallu), safha huwa nnifsu nieqes għalkollox. Minflok jaħżen il-ġid zejjed tad-dar, dan is-senduq spicċa jċedi l-partijiet intrinsiċi tiegħu għal ħtiega bażika tal-ambjent domestiku, “l-ibwieb.” Mill-ġid, din ir-rappreżentazzjoni burleska ma toffixx biss il-paradoss ta’ senduq mogħti mingħajr il-komponenti essenzjali tiegħu; id-dehra imposibbli ta’ senduq mingħajr għata, qiegħi, u ġnieb isservi wkoll bħala mekkaniżmu grottesk li jgħaqqad flimkien l-idea ta’ għana

maħżuna, jiġifieri ta' ġid aktar milli hemm bżonn jintuża, u l-idea opposta ta' skarsizza estrema, anki fl-oġġetti bažiċi tad-dar. Il-faqar tal-familja tal-ġharusa, li kien gieghel lil nannuha jdur mhux biss ghall-kontenut maħżun fis-senduq iż-żda wkoll ġħall-kontenitūr innifsu, evidentement beda minn ġenerazzjonijiet qabel iż-żwieg imminenti tagħha. L-istess tlaqqiġi burlesk bejn il-ġenerozietà u l-faqar dejjiemi tal-familja tal-ġharusa jidher fl-assurdità ta' newl “ġdid” deskritt bl-ewfemiżmu (il-mejosis) “li nannitha nisġet fih ftit,” imnejn toħrog l-implikazzjoni opposta li n-newl kien ta' nannet l-ġharusa u wasal għandha bħala wirt imkagħbar u bla siwi. L-inventarju tipikament metikoluz tal-kuntratt (“kif inhu hawna mniżżej”) ironikament jaqdi l-oppost tal-funzjoni tas-soltu tiegħu, għax jelenka l-partijiet neqsin jew imkissra tan-newl minflok il-partijiet funzjonabbli li għadhom jeżistu fi.

Wiċċi l-ġharusa ddeformat

Apparti d-dotarju, il-kuntratt *Żwieg la Maltija* jinkludi wkoll serje ta' pattijiet, uħud minnhom dwar kif għandu jgħib ruħu l-ġharus wara ż-żwieg, oħrajn bħala għamlia ta' garanzija tax-xejriet estetiċi tal-ġharusa li se jgawdi l-ġharus. Fl-ewwel silta minn dawn li jsegwu, il-kuntratt jorbot lill-ġharus biex ma jżewwiġx lil uliedu ma' Naxxarin, minhabba t-tkażżej li dawn urew lejn il-bandiera tar-raħħal ġar tagħhom, Birkirkara. Il-karba esklamatorja kontra l-kefrija tal-karattru Naxxari mhix għajnejr gravită žuffjettużza bil-pika banali, iż-żda fanatika, bejn l-irħula fil-heġġa tagħhom biex jaffermaw identità raħlijja indipendent. Fit-tieni silta, il-paradoss, l-iperbole, il-mejosis (l-ewfemiżmu ironiku) bil-fiżjonomija tal-ġharusa jirreplikaw b'mod verbali l-maskarun grottesk li kien ikun viżibilment għaddej mit-triq waqt ir-reċtar orali tal-Qarċilla:

Item ukill tagħmillu patt illi l-ġharus ma għandux iżewweġ ’l uliedu ma' Naxxarin,
għaliex rifsu l-bandiera ta' Birkirkara, kinux nies kefrin[!]¹⁷

[...]

Item ukill tagħmillu patt illi l-ġharusa hija tewmija
u minn wara ftita hotbija.

Widnejha naqra qsar
jixbhu 'l tal-ħmar;
u halqha nitfa kbir
geddumha bħal tal-ħanżir.

Imneħirha daqs l-Imdina

li f'wiċċha jagħmlilha żina.

U kull min jiġi jżurha toħrog tilqgħu u ddaħħlu ġewwa l-kċina.

U għajnejha żina fuq il-ħaddejn

minn waħda għamja werċa, u mill-oħra ma tara xejn.¹⁸

Id-dehra tal-ġħarusa “ftita hotbija,” b’widnejn taparsi qsar li fil-verità huma bħal tal-ħmar, bl-ewfemiżmu l-ieħor dwar “ħalqha nitfa kbir,” u bix-xebħ iperboliku bejn geddumha u dak tal-ħanżir, digħi ssegwi b’mod estensiv il-prattika tal-grottesk, li sikkit tiddeforma, ixxebbah mal-annimal, jew tkabbar b’mod sproporzjonat il-fiżjonomija tal-vittma tagħha. Iżda l-impatt grottesk jitqawwa meta mnieher l-ġħarusa jixxiebah mal-Imdina u fl-istess nifs jitqies bħala ġmiel jew dekorazzjoni għall-bqija ta’ wiċċha (“f’wiċċha jagħmlilha żina”), bl-istess mod kif l-ġħajnej “għamja werċa” u l-ġħajnej għamja għalkollox tal-ġħarusa jżejnu lil ħaddejha.¹⁹ Din il-karikatura pjuttost goffa fil-paradossi tagħha hija medjazzjoni artistika bejn it-tiżżejjen u d-deforitħa, bejn il-bniedma u l-bħima, bejn il-mankament ta’ għarusa waħda (“ftita hotbija”) u t-tewmija tagħha li tirrappreżenta lill-oħrajn, sahansitra bejn il-puritħ assoċjata mal-ġħarusa u l-fatt li tilqa’ lil kull min iżurha ġewwa l-kċina, bl-*innuendo* dwar il-ħajja moralment laxka li għexet. Jidħirli li Dun Feliċ Demarco ħakem sew hafna l-proċediment tal-grottesk letterarju b’dan il-maskarun bikri li ħoloq fil-letteratura tagħha, karikatura li kienet kumpliment verbali lill-maskaruni tangibbli tal-karnival għaddejjin waqt ir-reċtar pubbliku tal-Qarċilla.

Konklużjoni

L-iskop soċċjali ta’ versi li jgħallmu lill-poplu jidħak kemm bil-figura tal-manifk kif ukoll bl-inganni, bil-piki, u bil-faqar tiegħi stess; ir-rima mbewsa jew alternata li ħafna drabi tagħlaq paradoss wieħed tal-Qarċilla f’unità sintattika li tgħaqqa l-aspetti inkongruwenti tal-ħajja; ir-registru li jikxef l-oġġetti tad-dar u tas-snajja’ żarmati u armati mill-ġdid skont il-ħtiġiet l-aktar bažiċi tal-poplu; ix-xejriet tal-ġħarusa ddeformati sal-punt li s-sbuħija u l-kruha, is-safa u l-immoralità jitwaħħdu; u s-simbiożi bejn l-anatomija femminili u l-ġħalqa daqstant fertili li flimkien jassocjaw il-prokreazzjoni mal-ħmieg – dawn huma l-kwalitajiet li jagħmlu l-Qarċilla metodu ta’ perċeżżjoni li jifla jid-ding jassorbi, f’lemlha waħda, il-kuntrasti u l-paradossi normalment irrikonċiljabbli tal-ħajja.

Il-karnival li Bakhtin għaraf bħala medju rappreżentattiv li jgib flimkien l-aspetti normalment separati tan-natura umana (il-ħallata ballata bejn ix-xejriet vulgari u diċenti, maħmuġin u riġġenerattivi, għoljin u baxxi tal-bniedem) kien u għadu l-okkażjoni xierqa għall-Qarċilla, li fir-reċtar burlesk tagħha hemm ukoll atteggjament inklužiuv lejn iċ-ċikli paradossal tal-ħajja. Imqar f'dak li rriċerka Conrad Fenech dwar l-imġiba tal-udjenza wara li tinqara l-Qarċilla – “Malli jinqara l-kuntratt, in-nies li kienet tkun qed tisimgħu kienet tinfexx tqatta’ u tiekol mill-għarusa tal-ġhaġina”²⁰ – jixhed natura umana impulsiva, frenetika, u essenzjalment animaleska li tikkonsma l-puritā, il-verġinità, u s-sbuhija rrappreżentati fix-xbieha tal-għarusa. It-tqattigħ biċċiet u t-tekil tal-għarusa, bhat-*thanatos fl-eros* ta’ Freud jew ir-ritwali antiki ta’ Bakku, ipoġġu biswit xulxin l-istinti distruttivi u prokreativi tal-bniedem. Kif joċċerva Craig J. Thompson f’artiklu dwar il-politika tal-konsum, il-karnival ta’ Bakhtin hu celebrazzjoni Medjevali li kienet torbot

I-ikel, ix-xorb, is-sess, u l-ħmieġ flimkien b’mod eżuberanti, f’kożmoloġija Pagana li ċelebrat il-fertilità tad-Dinja utal-ġisem matern, is-setgħa prokreattiva tas-sess, in-natura fertili tal-eskrementi, id-destin korporali ta’ ritorn lejn il-materja organika tad-Dinja. Il-ġisem karnivalesk huwa kemm [sesswalment] kopulattiv kif ukoll ħammiegi, żieni u skatologiku, vivaci u fi triqtu lejn trasformazzjoni f’materja organika li qiegħda tiddikomponi biex titma’ lill-art. Għalhekk, il-karnivalesk jiddicentralizza s-suġġettività u jidderieġi l-attenzjoni lejn nisga ta’ interkonnessjonijiet traspersonali u ekoloġici li jsostnu ċ-ċiklu perpetwu ta’ digenerazzjoni u riġgenerazzjoni.²¹

L-ispettaklu karnivalesk jistħoqqlu atteggjament riflessiv biswit id-daħla li jelicitā bħala rispons naturali. Huwa stedina biex il-poplu ma jisseparax l-aspetti diċenti u prokreativi ta’ hajtu mill-proċessi indiċenti u digenerattivi li jalternaw magħhom f’wirja usa’ tal-istaġuni tal-ħajja. Il-maskarun grottesk – il-fenomenu komuni tal-karnival u tal-Qarċilla – jagħti lemħa komprensiva tal-eżuberanza u d-dikompożizzjoni li jiggħarantixxu l-kontinwitā bejn ġenerazzjonijiet umani differenti daqskemm relazzjoni fertili bejn il-bniedem u l-art. F’dan is-sens, jista’ jingħad li l-maskarun grottesk mhux maskra, huwa spettaklu li jiegħi l-innigħi minn-niżżejjek.

Dan l-istudju nbena fuq taħdita li saret nhar it-30 ta’ Ottubru, 2013, fl-okkażjoni tat-tnejda tal-ktieb ta’ Conrad Fenech, *Dun Feliċ Demarco u l-Qarċilla fil-Karnival tal-1760*.

Noti

- 1 Conrad Fenech, *Dun Feliċ Demarco u l-Qarċilla fil-Karnival tal-1760* (Malta: Horizons, 2013) 96.
- 2 Fenech 97.
- 3 Mikhail Bakhtin, *Dialogic Imagination – Four Essays*. Ed. Michael Holquist. Trans. Caryl Emerson (Austin, TX: U of Texas P, 1983) 317.
- 4 Bakhtin 25-6.
- 5 Fenech 98.
- 6 Fenech 99.
- 7 Fenech 99.
- 8 Fenech 100.
- 9 Parti mid-deff li tifred iż-żewġ injamiet tiegħu b'ħafna vireg.
- 10 Kannol tal-qasba li fuqu jitkebbet il-ħajt.
- 11 Minċott ikbar mill-imserka.
- 12 Zokk twil tond, ġeneralment fil-qiegħ tan-newl, li madwaru jitkebbu l-ħjut weqfin.
- 13 Xi parti li ddur jew tinqadef? “Fellek” tfisser iddawwar jew taqdef hażin.
- 14 Il-qafas tan-newl.
- 15 Qafas ta’ vireg li minnhom jgħaddu l-ħjut.
- 16 Fenech 100.
- 17 Fenech 103.
- 18 Fenech 105.
- 19 Ftit jiem wara li ġie ppreżzentat dan l-istudju, Olvin Vella ġibidli l-attenzjoni lejn proverbu kkwotat minn Joseph Cassar Pullicino, fi *Studies in Maltese Folklore* (Malta: Malta U P, 1992) 204: “Imnieħer twil (kbir) kemm minn hawn u l-Imdina fil-wiċċ dejjem żina”. L-udjenza tal-Qarċilla, għalhekk, semgħet diwi proverbjali dwar l-estetika tal-wiċċ bi mneħher kbir fir-reċtar burlesk tal-kuntratt taż-żwieġ. Cassar Pullicino jsemmi ghadd ta’ proverbji analogi mill-kuntest Siro-Lebanīż, Franċiż, Taljan, u Sqalli, biex jikkonferma t-twemmin fis-sbuhija ta’ mneħher twil. Madanakollu, il-kuntest grottesk tal-bqija tal-Qarċilla, speċjalment ta’ ghajnej werċa u oħra għamja li wkoll (bħal dak li qallu) jagħmlu żina fil-wiċċ, aktarx wettaq inverżjoni ironika tal-proverbu fil-karikatura tal-ġħarusa.
- 20 Fenech 11.
- 21 Craig J. Thompson, “A Carnivalesque Approach to the Politics of Consumption (or) Grotesque Realism and the Analytics of the Excretory Economy.” *Annals of the American Academy of Political and Social Science* 611(2007) 114.